

Előszó I.

Klebelsberg Kunó kultuszminister a trianoni nagy ország-csonkítást követően írta az 1920-as években: „Soha irodalomra és tudományra (kultúrára) olyan szent feladat nem várt, mint ma, nemzetünknek ebben a lelki válságában. Megmutatni nemzeti múltunkban, nemzeti géniuszunkban az örök értékeket, enne révén növelni az önbizalmat, az önbecsülést, figyelmeztetni a nemzeti hibákra, fejleszteni a nemzeti erényeket, saját értékének öntudatára ébreszteni a magyart: ez a szent feladat.”

Ez az intelem ma is, 2008-ban is érvényes – minden szavával egyetérthetünk. A Magyar Örökség-díj megalapítói 1995-ben a fentiek szellemében határozták meg a díj misszióját. Rögzítették: az elmúlt negyven-ötven esztendőben a magyar történelemnek olyan alkotó személyiségei merültek feledésbe, és kerültek ki ezáltal a nemzeti emlékezetből, akik alapvetően meghatározták a XIX. És XX. századi Magyarország fejlődési irányát. Ezeket a személyiségeket, életműveket szinte elő kell bányászni a feledés mélységeiből, hogy példaként lehessen őket a mai nemzedék elé állítani: íme, ők voltak azok, akik a magyar XX. századot megcsinálták. Ez az oka, ha úgy tetszik: történelmi oka annak, hogy bizottságunk számos esetben jutalmaz Magyar Örökség-díjjal már nem élő személyeket vagy egykor működött intézményeket. Ezek a személyek, intézmények maguk idejében óriások voltak, a személyek közül nem egy a zseni kategóriájába sorolható. Csak néhányat említek e második kötetben találhatóik közül: Bartók Béla, Lajtha László, Dohnányi Ernő - Kodály Zoltán már korábban megkapta a díjat -, a szinte teljesen feledésre ítélt Reményik Sándor vagy Dsida Jenő, és természetesen az olyan géniuszok is a díjazottak közé kerültek, mint József Attila vagy Kosztlányi Dezső. De méltán büszkéek lehetünk olyan Nobel-díjas tudósainkra, mint Békéssy György vagy Wigner Jenő. A volt oktatáspolitikusok közül külön ki kell emelnünk a bevezetőben idézett gróf Klebelsberg Kunót, a két világháború közti időszak legendás kultuszministerét, akiről igencsak szívesen elfeledkeztek a szocializmus negyvenöt esztendeje alatt.

A felsorolt példákból is kitűnik, hogy a díj odaítélésénél a fő szempont az életmű minősége volt. A kiváló orvostudós, Korányi Sándor esetében például megállapíthattuk, hogy az orvostudományban iskolát teremtett, s melleleg tizennyolc alkalommal terjesztették elő Nobel-díjra. Az intézmények teljesítményét is értékeljük, néhány éve például a több, mint háromszáz éves nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium neve került az *Aranykönyv*be. Az elbírálás során tudatosan figyelünk arra, hogy a posztumusz díjak és az élő személyeknek,

működő intézményeknek juttatott elismerések megfelelő arányban legyenek. A Magyar Örökség-díj erkölcsi elismerés. Szépsége éppen abban áll, hogy nem jár pénzjutalommal vagy egyéb anyagi elismeréssel. A kitüntetettek egy oklevelet kapnak és egy – a magyar Szent Koronát ábrázoló – jelvényt.

Kleblsberg bevezetésben idézett megállapítása a korabeli magyar (szellemi) állapotokról minden további nélkül aktualizálhatók a mai helyzetre és teendőkre is. A magyar társadalomra, mai lelki válságában, jellemző tünet az általános apátia, depresszió s a tettvágy elgyengülése. 1990-ben abban reménykedtünk, hogy az elnyert függetlenség segíthet a megalázó negyven év erkölcsi rombolásának megszüntetésében, és az ország újra építheti magát. Sajnos az elmúlt néhány esztendő során csalódnunk kellett ebben a várakozásunkban. És ami a legfájdalmasabb, a tartós apátia, depresszió egyben a jövőképet, a jövőbe vetett reménységet is veszélyezteti. Márpedig jövőkép nélkül nehéz a nemzet történelmi lehetőségeit még körvonalazni is.

Ezért is tartjuk fontosnak azt, hogy a Magyar Örökség-díj – a maga szerény eszközeivel – felmutassa azokat az értékeket, amelyek a múltban és a jelenben is hozzájárultak, hozzájárulnak a nemzeti önbecsülés erősítéséhez, gazdagításához. A valódi szellemi, kulturális, tudományos, gazdasági értékek felismerése és felismertetése alapozza meg a jövőt; ez Széchenyi István iránymutatásából is következik: „A múlt ismerete nélkül nem lehet jövőt építeni.” A Magyar örökség-díjjal azt a hitet szeretnénk erősíteni, hogy minden nehéz, olykor kilátástalannak tűnő helyzetből is van kiút. A *Laudációk könyve* most megjelenő második kötete ezt az optimizmusra serkentő szellemiséget szeretné eljuttatni az olvasókhoz.

Hámori József

agykutató

a Magyar Örökség-díj bírálóbizottságának

elnöke